

Margarita Pineda

(Hondures)

“Diuen que som indis estúpids. Però aquests projectes no ens ofereixen cap benefici, només la pèrdua dels nostres recursos naturals.”

La Margarita Pineda és una activista hondurenya de la comunitat lenca. És de Marcala, però viu a San José; tots dos municipis estan situats al departament de La Paz.

La seva participació en moviments socials comença a la dècada dels 80. Arran del cop d'Estat contra el govern de Manuel Zelaya, l'any 2009, es produeixen concessions irregulars de rius i terrenys del seu territori a empreses mineres i projectes hidroelèctrics. En resposta, neix el Moviment Indígena Lenca Independent de La Paz (MILPAH). Pineda participa en la fundació d'aquesta organització, de la qual és actualment secretària d'actes i acords. Des del MILPAH, l'activista denuncia la manca de consultes prèvies, lliures i informades amb relació als projectes que afecten el seu territori, tal com estableix el Conveni 169 de l'Organització Internacional del Treball (OIT).

Durant tres anys i mig, Pineda ha integrat la Comissió Ciutadana de Transparència de la municipalitat de San José. La seva participació en aquest organisme va finalitzar el passat mes de març, i ara forma part del Comitè de la Dona de la Xarxa Societat Civil (RSC), un espai municipal de coordinació de diferents actors comunitaris.

Fotografía: Front Line Defenders.

Hondures: quan la impunitat és la norma

La matinada del 2 al 3 de març de 2016 l'activista hondurenya Berta Cáceres va ser assassinada a sang freda a casa seva. Tenia 44 anys, i tant ella com la seva comunitat sabien que la seva vida corria perill. El seu lideratge en defensa del medi ambient i, concretament, contra la presa d'Agua Zarca, l'havia col·locat en el punt de mira.

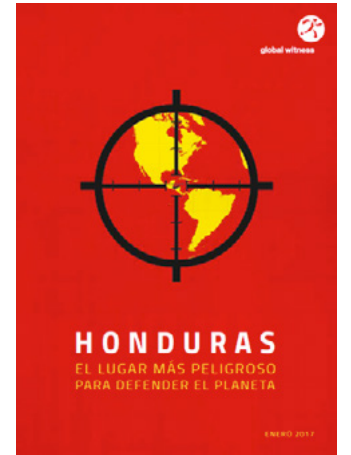
L'assassinat de Cáceres va tenir una amplíssima repercussió internacional. L'activista, guanyadora l'any 2015 del Premi Goldman (considerat l'equivalent al Nobel ambiental), era coneguda arreu del món. Ara bé, la pressió tant a l'interior com a l'exterior del país no ha aconseguit, de moment, que es persegueixin penalment les persones responsables de l'autoria intel·lectual del crim. Si bé és cert que hi ha hagut avenços en la investigació –per exemple, s'ha empresonat un alt càrrec de DESA, empresa constructora de la presa contra la qual lluitava Cáceres–, encara queda un llarg camí per recórrer en la recerca de justícia per aquest assassinat. Així ho va denunciar, de visita a Europa el passat mes de maig, una delegació hondurenya formada entre altres per una de les filles de l'activista.

Hondures és un país amb nivells alarmants d'impunitat. Diversos informes citats pel Relator especial de les Nacions Unides sobre la situació dels defensors i defensores dels drets humans, Michel Forst, revelen que el 97% dels crims comesos contra defensors i defensores a Hondures continuen sense resoldre's. Forst, de visita oficial al país entre el 29 d'abril i el 12 de maig, va alertar en la seva declaració de final de missió de l'efecte multiplicador d'aquesta impunitat. La falta de rendició de comptes, va advertir el relator, alimenta encara més les agressions i els atacs contra defensores i defensors.

En edicions anteriors de les *Ciutats Defensores dels Drets Humans*, els testimonis dels activistes hondurenys Patricio Vindel i Sandra Zambrano van exposar amb cruesa l'abast d'aquesta violència. En tots dos casos, el compromís amb els drets del col·lectiu LGTB+ ha tingut un preu elevat. Ara, la visita de la Margarita Pineda, com l'assassinat de la Berta Cáceres, posa altres camps de lluita sobre la taula: la defensa del medi ambient i la dels drets dels pobles indígenes. A Hondures, tots dos van sovint de la mà.

El país més perillós per defensar el planeta

Al gener del 2017, l'ONG internacional Global Witness va publicar l'informe *Hondures: el lloc més perillós per defensar el planeta*. “No hi ha cap lloc del planeta en què sigui més probable morir assassinat per protestar contra l'espoli de terra i la destrucció del món natural”, deia l'estudi, que comptabilitzava 123 assassinats d'activistes de la terra i el medi ambient des del cop d'Estat del 2009 al país centreamericà.

La investigació de Global Witness posava el focus en “les forces polítiques i econòmiques que fomenten aquesta massacre”. En aquest sentit, l'ONG assegurava que les institucions estatals d'Hondures, el sistema judicial, l'exèrcit o les forces policials s'utilitzen sovint en benefici de determinades empreses i persones. La manca de voluntat política, una corrupció endèmica i una influència excessiva de les elits són, segons l'organització, factors determinants de desprotecció per a les defensores i defensors.

Després del cop d'Estat de 2009, els projectes extractius, agroindustrials i energètics han esdevingut un dels pilars de l'estratègia de creixement econòmic d'Hondures. L'aposta ha implicat la reactivació de concessions mineres, la privatització de recursos hídrics i la reducció de controls ambientals, entre altres. I en aquest procés de consolidació d'un model econòmic abusiu i depredador, la comunitat internacional ha estat còmplice. Diversos projectes controvertits han rebut suport econòmic d'institucions financeres internacionals i, a la vegada, el govern d'Hondures s'ha beneficiat d'ajuda exterior, especialment dels Estats Units. El procés electoral de finals de l'any passat, que va desembocar en una greu crisi política i social, fa difícil imaginar un futur optimista per a Hondures. No obstant això, una “societat civil valenta, activa, vibrant i compromesa”, en paraules de Michel Forst, continua operant a tot el país. Berta Zúñiga, filla de Berta Cáceres, afirmava el passat mes de maig que la seva mare era “una llavor” que s'havia multiplicat. I hi ha llavors que arrenen i creixen en els entorns més inhòspits. Són les més transformadores.

Fotografia: Natalie Jeffers / Matters of the Earth.

Fotografia: @AmnistiaOnline.

Entrevista

El Consell Cívic d'Organitzacions Populars i Indígenes d'Hondures (COPINH), entitat emblemàtica en la defensa del medi ambient i els drets dels pobles indígenes, compleix aquest 2018 el seu 25è aniversari.

El COPINH va despertar la consciència sobre els drets dels pobles indígenes. Va engegar un moviment fort, liderat per la Berta Cáceres i per moltes altres persones que la vam seguir durant molts anys en la lluita.

La nostra tasca de defensa del territori i els béns comuns s'empara en el Conveni 169 de l'OIT. És una lluita molt desigual, ja que en

l'actualitat tenim els tres poders de l'Estat segrestats sota un règim dictatorial, violador de tots els drets del poble. Hem retrocedit als anys 80 del segle passat.

Quins són els principals reptes als quals s'enfronten els defensors i defensores de drets humans que treballen al teu territori?

Són sobretot les amenaces, la discriminació, la por a morir com la Berta. Ens trobem en una situació de desprotecció i criminalització, i som excloses de projectes socials. Com a dones, a més, patim les conseqüències d'un sistema masclista, en tots els àmbits (polític, social, econòmic i cultural).

El Relator especial de les Nacions Unides sobre la situació de defensors i defensores dels drets humans ha visitat Hondures aquesta primavera.

Sí, Michel Forst va ser amb nosaltres aquí a La Paz. Va poder palpar la nostra realitat, l'impacte de les accions d'aquest govern *de facto* en els pobles indígenes empobrits, els efectes de les mesures neoliberals, la ingovernabilitat, la criminalització de la protesta social. Va conèixer casos de morts a mans de la policia militar, femicidis, persones desaparegudes, persones empresonades i processades per la defensa de la terra... i assassinades també.

Quin rol té Europa pel que fa al respecte dels drets humans a Hondures?

La UE juga un doble paper. D'una banda, aporta fons econòmics per a la defensa dels drets humans. De l'altra, és una font econòmica per a empreses extractivistes. És un tema delicat.

Has integrat la Comissió Ciutadana de Transparència a la municipalitat de San José.

He estat secretària de la CCT durant tres anys i mig. Aquest organisme està integrat per cinc persones, i supervisa la gestió de fons públics i projectes comunitaris. En el temps que hi vaig ser, vaig participar en l'elaboració del pressupost municipal, vaig assistir a reunions informatives, vaig treballar en informes administratius de rendició de comptes, i vaig formular observacions i recomanacions.

+ informació:

www.facebook.com/milpahcom-1802994836383951